

Szoftvertesztelés

Jeszenszky Péter

2023.03.26.

Felhasznált irodalom

A prezentáció az alábbi források felhasználásával készült:

- Ian Sommerville. *Software Engineering*. 10th edition. Pearson, 2015.
<https://software-engineering-book.com/>
 - Lásd a 8., *Software Testing* című fejezetet (226–254. oldal)
 - A 2006-ban megjelent 8. kiadás érhető el magyar nyelven:
 - Ian Sommerville. *Szoftverrendszerek fejlesztése*. Második, bővített, átdolgozott kiadás. Panem Könyvkiadó Kft., 2007.
- *ISTQB Certified Tester Foundation Level Syllabus*
<https://www.istqb.org/certifications/certified-tester-foundation-level>
- Pierre Bourque (ed.), Richard E. (Dick) Fairley (ed.). *Guide to the Software Engineering Body of Knowledge (SWEBOK), Version 3*. IEEE Computer Society, 2014.
<https://www.computer.org/education/bodies-of-knowledge/software-engineering>
- Vladimir Khorikov. *Unit Testing: Principles, Practices, and Patterns*. Manning Publications, 2020. <https://github.com/vkhorikov/UnitTestingPPP>

ISTQB (1)

Az *International Software Testing Qualification Board* (ISTQB) egy nemzetközi non-profit szervezet, mely szoftvertesztelési tanúsítványokat kínál.

- Webhely: <https://www.istqb.org/>
- Tagegyesületek:
<https://www.istqb.org/certifications/member-board-list/>
 - Magyar testület: Magyar Szoftvertesztelői Tanács Egyesület / *Hungarian Testing Board Association* <https://www.hstqb.org/>

ISTQB (2)

Az *ISTQB Certified Tester* a világ legnépszerűbb és legelismertebb tanúsítványa a szoftvertesztelés területén.

Oktatást és vizsgákat akkreditált szolgáltatók nyújtanak.

ISTQB (3)

Tantervek:

- Az oktatás és a vizsgák is tesztelési szakértők által fejlesztett tanterveken alapul.
- A tantervek nyilvánosan elérhetők letöltésre.

ISTQB (4)

Glosszárium:

- Az ISTQB karbantartja a szoftverteszteléshez kapcsolódó szakkifejezések egy glosszáriumát, amely egy szabványos és következetes terminológiát határoz meg a területhez.
- A glosszárium több nyelven is rendelkezésre áll.
- Weboldal: <https://glossary.istqb.org/>
- Nem hivatalos linkelhető verzió (szintén több nyelven is elérhető):
<https://istqb-glossary.page/>
 - Magyarul: <https://istqb-glossary.page/hu/>

Mi a szoftvertesztelés?

- **IEEE:** A szoftvertesztelés annak dinamikus verifikálását jelenti, hogy egy program várt módon viselkedik tesztesetek egy véges halmazán, melyek alkalmas módon kerülnek kiválasztásra egy általában végtelen végrehajtási tartományból.
- **ISTQB:** A szoftvertesztelés egy megoldás a szoftver minőségének megállapításához és a szoftver működés közbeni meghibásodási kockázatának csökkentésére.
- **Sommerville:** A tesztelés célja a a használatba vétel előtt annak megmutatása, hogy egy szoftver azt csinálja, amit kell, valamint a programhibák felfedezése.

A szoftvertesztelés korlátai

A tesztelés csökkenti a szoftverben maradó felfedezetlen hibák valószínűségét, de a tesztelés még akkor sem a helyesség bizonyítéka, ha egyetlen hiba sem kerül megtalálásra.

Dijkstra (1972):

“A tesztelés csak a hibák jelenlétét tudja megmutatni, a hiányukat nem.”

Lásd később a szoftvertesztelés hét alapelvét.

Verifikáció és validáció (V & V)

A szoftvertesztelés egy tágabb folyamat, a szoftver verifikáció és validáció (V & V) része.

- **Verifikáció (*verification*)**: annak ellenőrzése, hogy a szoftver megfelel-e a vele szemben támasztott (funkcionális és nem funkcionális) követelményeknek.
 - *Are we building the product right?*
- **Validáció (*validation*)**: annak ellenőrzése, hogy a szoftver megfelel-e az ügyfelek elvárásainak.
 - *Are we building the right product?*

- **Szoftver ellenőrzés és áttekintés (*software inspection and review*):** statikus módszerek, melyek a szoftver különféle reprezentációit (például a rendszerkövetelményeket, a forráskódot) elemzik a szoftver végrehajtása nélkül.
 - Emberek végzik manuálisan.
- **Szoftvertesztelés (*software testing*):** dinamikus, azaz a szoftver végrehajtásán alapul.
 - Általában manuális és automatikus tesztelés egy keverékét jelenti.

Validációs és hiányosság tesztelés

- **Validációs tesztelés (*validation testing*):** célja bizonyítani a fejlesztő és a vásárló számára, hogy a szoftver megfelel a vele szemben támasztott követelményeknek.
 - A várható felhasználást tükröző teszteseteket használ.
- **Hiányosság tesztelés (*defect testing*):** célja olyan bemenetek találása, melyeknél a szoftver viselkedése helytelen, nemkívánatos, vagy nem felel meg a specifikációjának.
 - Olyan mesterséges teszteseteket használ, melyeket a hiányosságok felfedésére terveztek. Ezek a tesztesetek szándékosan zavarosan lehetnek és nem szükséges, hogy a rendszer normál használatát tükrözzék.

Hibát leíró szakkifejezések (1)

A szoftverfejlesztésben számos szakkifejezést használnak hibák leírására:

- **Tévedés/tévesztés (error/mistake):** rossz eredményt adó emberi tevékenység.
- **Hiba (defect/fault/bug):** tökéletlenség vagy hiányosság egy munkatermékben, melynél nem teljesülnek a követelmények vagy előírások.
- **Meghibásodás (failure):** olyan esemény, melynél egy komponens vagy rendszer nem lát egy megkövetelt funkciót a megszabott határok között.

Hibát leíró szakkifejezések (2)

- Egy személy egy tévedést/tévesztést követ el, mely egy hibát vezethet be a szoftver kódjába vagy valamely más kapcsolódó munkatermékbe.
- Ha végrehajtásra kerül a hiba a kódban, akkor az egy meghibásodást okozhat, de nem szükségszerűen minden esetben.
 - Például bizonyos hibák nagyon sajátos bemenetek vagy előfeltételek mellett váltanak ki meghibásodást, melyek nagyon ritkán vagy sohasem fordulnak elő.
 - Nem minden meghibásodást a kódban lévő hibák okoznak, eredményezhetik őket környezeti feltételek is.

Hibakeresés

- A hibakeresés (*debugging*) a meghibásodások okainak keresése, elemzése és eltávolítása egy komponensben vagy rendszerben.
- A hibakeresés ki tudja javítani azokat a hibákat, melyek az okai a tesztelés révén felfedezett meghibásodásoknak.
 - Azonban nem minden váratlan teszteredmény meghibásodás (hamis pozitív esetek).

Tesztelési alapelvek

A szoftvertesztelés hét alapelve:

- ➊ A tesztelés a hibák jelenlétét mutatja meg, nem a hiányukat
- ➋ Lehetetlen a kimerítő tesztelés
- ➌ A korai tesztelés időt és pénzt takarít meg
- ➍ A hibák csoportosulnak
- ➎ Óvakodj a kártevőírtó paradoxontól
- ➏ A tesztelés környezetfüggő
- ➐ A hibamentesség egy tévhit

Teszteset (1)

Definíciók:

- **IEEE:** Teszt bemenetek, végrehajtási feltételek és elvárt eredmények egy halmaza, melyek egy olyan konkrét célból kerültek meghatározásra, mint például a program egy bizonyos végrehajtási útvonalon történő végrehajtása vagy egy bizonyos követelménynek való megfelelés ellenőrzése.
- **ISTQB:** Tesztfeltételek alapján meghatározott előfeltételek, bemenetek, tevékenységek (adott esetben), elvárt eredmények és utófeltételek halmaza.
 - **Tesztfeltétel:** Egy komponens vagy rendszer tesztelhető vontakozás, melyet a tesztelés alapjául választunk.

Teszteset (2)

Magas szintű teszteset: Teszteset, mely absztrakt előfeltételekkel, bemeneti adatokkal, elvárt eredményekkel, utófeltételekkel és (adott esetben) lépésekkel rendelkezik.

Alacsony szintű teszteset: Teszteset, mely konkrét előfeltételekkel, bemeneti adatokkal, elvárt eredményekkel, utófeltételekkel és (adott esetben) a lépések részletes leírásával rendelkezik.

A tesztadatok a tesztvégrehajtáshoz szükséges adatokat jelentik.

Az ilyen konkrét értékek a használatukra vonatkozó világos útmutatásokkal együtt végrehajtható alacsony szintű tesztesetekké teszik a magas szintű teszteseteket.

Ugyanaz a magas szintű teszteset különböző tesztadatokat használhat különböző végrehajtásoknál.

Tesztfolyamat (1)

A szoftvertesztelés egy számos különböző tevékenységet magában foglaló folyamat.

Nem létezik univerzális szoftvertesztelési folyamat.

Vannak azonban megszokott tesztelési tevékenységek.

Ezek a tesztelési tevékenységek alkotnak egy tesztfolyamatot.

Tesztfolyamat (2)

Egy tesztfolyamat az alábbi fő tevékenységcsoportokból áll:

- Teszttervezés (*test planning*)
- Tesztfelügyelet és -irányítás (*test monitoring and control*)
- Tesztelemzés (*test analysis*)
- Teszttervezés (*test design*)
- Teszt megvalósítás (*test implementation*)
- Teszt végrehajtás (*test execution*)
- Tesztlezárás (*test completion*)

Szoftverfejlesztés és szoftvertesztelés

A szoftvertesztelés mindenre kiterjedő kellene, hogy legyen a teljes fejlesztési és karbantartási életciklus alatt.

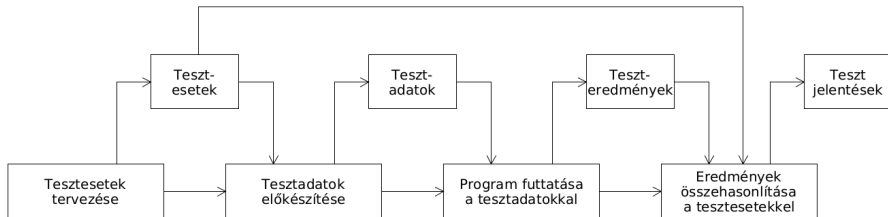
Számos különböző szoftverfejlesztési életciklus modell van, melyek mindegyike különböző megközelítést igényel a teszteléshez.

Minden fejlesztői tevékenységhez van egy megfelelő tesztelési tevékenység.

A szoftverfejlesztési életciklus modell választásától függetlenül a tesztelési tevékenységeket az életciklus korai szakaszaiban ajánlott elkezdeni a korai tesztelés elvéhez tartva magunkat.

A szoftvertesztelési folyamat modellje (1)

A hagyományos szoftvertesztelési folyamat absztrakt modellje, ahogy a tervalapú fejlesztésnél használják (Sommerville):

A szoftvertesztelési folyamat modellje (2)

- A tesztadatok néha automatikusan generálhatók.
- Azonban nem lehetséges a tesztesetek automatikus generálása.
 - A várt teszteredmények meghatározásához olyan emberek bevonása szükséges, akik értik, hogy mi lenne a rendszer dolga.
- A tesztelési módszerek (*test techniques*) célja, hogy segítsék a tesztfeltételek meghatározását, a tesztesetek tervezését és a tesztadatok megadását.
- A tesztvégrehajtás automatizálható.
 - A teszteredmények automatikusan összehasonlításra kerülnek a várható eredményekkel, így tehát nincs szükség olyan személyre, aki hibákat és anomáliákat keres a tesztek futásakor.

Fejlesztői tesztelés és felhasználói tesztelés

- **Fejlesztői tesztelés (*development testing*):**

- A rendszert fejlesztés közben tesztelik hibák és hiányosságok felfedezéséhez.
- Minden olyan tesztelési tevékenységet tartalmaz, melyet a rendszert fejlesztő csapat végez.
- A szoftver tesztelését végezheti az azt fejlesztő programozó (egységtesztelés, integrációs tesztelés) vagy független tesztelők (integrációs tesztelés, rendszertesztelés).

- **Felhasználói tesztelés (*user testing*):**

- Felhasználók vagy potenciális felhasználók a saját környezetükben tesztelik a rendszert.
- Például elfogadási tesztelés.

Tesztelési szintek

Szoftvertesztelés különböző szinteken végezhető a szoftverfejlesztési folyamatokban:

- ➊ **Egységtesztelés/komponens tesztelés** (*unit testing/component testing*)
- ➋ **Integrációs tesztelés** (*integration testing*)
- ➌ **Rendszertesztelés** (*system testing*)
- ➍ **Elfogadási tesztelés** (*acceptance testing*)

Tesztelési szintek: egységtesztelés

- A függetlenül tesztelhető komponensekre összpontosít.
- Az egységtesztelést általában az a fejlesztő végzi, aki a kódot írja, de legalább a tesztelt kódhoz való hozzáférés szükséges.
- A fejlesztők gyakran egy komponens kódjának megírása után írnak és hajtanak végre egységteszteket.
 - Azonban az automatikus egységtesztek megírása megelőzheti az alkalmazáskód megírását, lásd például a tesztvezérelt fejlesztést (TDD).

Tesztelési szintek: integrációs tesztelés (1)

- Komponensek vagy rendszerek közötti kommunikációra összpontosít.
- Az integrációs teszteknek magára az integrációra kell koncentrálnia, nem pedig az egyes komponensek/rendszerek működésére.

Tesztelési szintek: integrációs tesztelés (2)

Az integrációs tesztelés két különböző szintje:

- **Komponens integrációs tesztelés:** az integrált komponensek közötti kommunikációra és interfészekre összpontosít.
 - Az egységtesztelés után végzik és általában automatizált.
 - A komponens integrációs tesztelés gyakran a fejlesztők felelősége.
- **Rendszerintegrációs tesztelés:** rendszerek közötti kommunikációra és interfészekre összpontosít.
 - Kiterjedhet külső szervezetekkel és általuk szolgáltatott interfészekkel (például webszolgáltatásokkal) való interakciókra.
 - Történhet a rendszertesztelés után vagy a folyamatban lévő rendszertesztelési tevékenységekkel párhuzamosan.
 - A rendszerintegrációs tesztelés általában a tesztelők felelősége.

Tesztelési szintek: rendszertesztelés

- A rendszer egészének (funkcionális és nem funkcionális) viselkedésére összpontosít.
- Jellemzően független tesztelők végzik jelentős mértékben specifikációkra támaszkodva.

Tesztelési szintek: elfogadási tesztelés (1)

- Annak meghatározására összpontosít, hogy a rendszer kész-e a telepítésre és az ügyfél (végfelhasználó) általi használatra.
- Gyakran az ügyfél vagy a rendszerüzemeltetők felelőssége, de más érintettek is bevonhatók.
- A szoftver kiadása előtt azt néha odaadják potenciális felhasználók egy kis kiválasztott csoportjának kipróbálásra (**alfa tesztelés**) és/vagy reprezentatív felhasználók egy nagyobb halmazának (**béta tesztelés**).

Tesztelési szintek: elfogadási tesztelés (2)

Alfa tesztelés:

- Felhasználók és fejlesztők együtt dolgoznak egy rendszer tesztelésén a fejlesztés közben.
- A fejlesztő szervezet telephelyén történik.

Béta tesztelés:

- Akkor történik, amikor egy szoftverrendszer egy korai, néha befejezetlen kiadását elérhetővé teszik kipróbálásra ügyfelek és felhasználók egy nagyobb csoportjának.
- A felhasználók helyén történik.
- Főleg olyan szoftvertermékekhez alkalmazzák, melyeket sok különböző környezetben használnak.
- A marketing egy formája is.

A tesztelés átfogó célja szerint az alábbi teszt típusokat különböztetjük meg:

- **Funkcionális tesztelés** (*functional testing*)
- **Nem funkcionális tesztelés** (*non-functional testing*)
- **Fehér dobozos tesztelés** (*white-box testing*)
- **Változással kapcsolatos tesztelés** (*change-related testing*)
 - Megerősítő tesztelés (*confirmation testing*)
 - Regressziós tesztelés (*regression testing*)

Bármely teszt típus alkalmazható bármely tesztelési szinten.

Teszt típusok: funkcionális tesztelés

A rendszer által nyújtott funkciók tesztelése.

Más szóval annak tesztelése, amit a rendszer csinál.

Funkcionális tesztek minden tesztelési szinten ajánlott végezni.

Teszt típusok: nem funkcionális tesztelés

Rendszerek olyan jellemzőinek értékelése, mint például a használhatóság, teljesítmény vagy biztonság.

Más szóval annak tesztelése, hogy a rendszer mennyire jól teszi a dolgát.

Teszt típusok: fehér dobozos tesztelés

A rendszer belső felépítésén vagy megvalósításán alapuló tesztek.

A belső szerkezetbe beleérthető kód, architektúra vagy a rendszeren belüli munkafolyamatok.

Teszt típusok: változással kapcsolatos tesztelés

Teszteket kell végezni, amikor módosítások történnek egy rendszerben egy hiba kijavításához vagy új funkcionalitás hozzáadásához/létező funkcionalitás módosításához.

A változással kapcsolatos tesztelés két fajtája:

- **Megerősítő tesztelés:** célja annak megerősítése, hogy az eredeti hiba sikeresen kijavításra került.
- **Regressziós tesztelés:** Lehetséges, hogy egy változás a kód egy részében, akár egy javítás vagy másfajta módosítás, véletlenül hatással van a kód más részeinek viselkedésére. A regressziós tesztelés célja a változások által okozott akartalan mellékhatások érzékelése.

Feketedobozos tesztelés és fehérdobozos tesztelés

A tesztelési módszereket időnként a feketedobozos (*black-box*) vagy fehérdobozos (*white-box*) kategóriába sorolják:

- **Fekete dobozos tesztelés:** a belső szerkezetének ismerete nélkül vizsgálja egy rendszer funkcionalitását.
 - A tesztelők nem férnek hozzá a forráskódhoz.
 - Az ilyen tesztelés rendszerint specifikációk és követelmények köré épül: azaz hogy mit kellene, hogy csináljon az alkalmazás, nem pedig hogy hogyan.
- **Fehérdobozos tesztelés:** az alkalmazás belső működését ellenőrzi.
 - A forráskód rendelkezésre állását feltételezi.
 - A tesztek a forráskódon, nem pedig követelményeken vagy specifikációkon alapulnak.
 - Üvegdobozos (*glass-box*) tesztelésnek is nevezik.

Egységtesztelés (1)

Az egységtesztelés (*unit testing*) a programkomponensek, például a metódusok és az osztályok tesztelésének folyamata.

Egységtesztelés (2)

A jó egységtesztek ismertetőjegyei: FIRST (Robert C. Martin)

- **Gyors (*Fast*)**: A tesztek gyorsak kell, hogy legyenek. Gyorsan kell, hogy lefussanak.
- **Független (*Independent*)**: A tesztek nem függhetnek egymástól.
- **Megismételhető (*Repeatable*)**: A tesztek bármely környezetben megismételhetők kell, hogy legyenek.
- **Önérvényesítő (*Self-Validating*)**: A teszteknek logikai kimenete kell, hogy legyen. Vagy átmennek, vagy megbuknak.
- **Jól időzített (*Timely*)**: A tesztet kellő időben kell megírni, közvetlenül a tesztelendő kód előtt.

Lásd:

- Robert C. Martin. *Clean Code: A Handbook of Agile Software Craftsmanship*. Prentice Hall, 2009.

Egységtesztek szervezése: az AAA minta (1)

A teszteknek az alábbi három része ajánlott, hogy legyen:

- **Elrendez (*Arrange*)**: ez a rész felelős a tesztelt rendszer és függőségei egy kívánt állapotba állításáért.
- **Cselekszik (*Act*)**: ez a rész szolgál a tesztelt rendszer metódusainak meghívására, az előkészített függőségek átadására és a kimeneti érték elkapására (ha van).
- **Kijelent (*Assert*)**: ez a szakasz szolgál a kimenetel ellenőrzésére. A kimenetel ábrázolható a visszatérési értékkel vagy a tesztelt rendszer végső állapotával.

Lásd:

- Bill Wake. *3A – Arrange, Act, Assert*. April 26, 2011.
<https://xp123.com/articles/3a-arrange-act-assert/>

Egységtesztek szervezése: az AAA minta (2)

Alternatív megfogalmazás: Feltéve, hogy-amikor-akkor (*Given-When-Then*)

Lásd:

- Martin Fowler. *GivenWhenThen*. 21 August, 2013.
<https://martinfowler.com/bliki/GivenWhenThen.html>

Egységtesztek szervezése: az AAA minta (3)

Példa: `MutablePairTest.java` (Apache Commons Lang)

```
@Test
public void testPairOfMapEntry() {
    // Arrange:
    final HashMap<Integer, String> map = new HashMap<>();
    map.put(0, "foo");
    final Entry<Integer, String> entry = map.entrySet().iterator().next();

    // Act:
    final Pair<Integer, String> pair = MutablePair.of(entry);

    // Assert:
    assertEquals(entry.getKey(), pair.getLeft());
    assertEquals(entry.getValue(), pair.getRight());
}
```

Teszt-dublőrök (1)

A tesztelendő kód gyakran függ más objektumoktól, melyek a tesztek végrehajtásához teszt-dublőrökkel cserélhetők ki.

Egy **teszt-dublőr** (***test double***) egy objektum, mely úgy néz ki és viselkedik, mint a valós megfelelője, de ténylegesen egy leegyszerűsített változata, mely a bonyolultságot csökkenti és megkönnyíti a tesztelést.

Maga a név a kaszkadőr (*stunt double*) kifejezésből származik.

Tesztdublőrök (2)

- Egy ilyen tesztdublőr helyettesíthet egy nem implementált objektumot.
- A tesztdublőrök lehetővé teszik továbbá egy kódrész a függőségeitől izolált módon történő tesztelését.
 - Azaz a tesztelés kizárólagosan egy kódrészre fókuszálhat, elválasztva annak viselkedését a külső hatásoktól.

Tesztdublőrök (3)

További hivatkozások:

- Martin Fowler. *TestDouble*. 2006.
<https://martinfowler.com/bliki/TestDouble.html>
- Gerard Meszaros. *XUnit Test Patterns*. Addison-Wesley, 2007.
<http://xunitpatterns.com/>
 - Lásd: *Chapter 11: Using Test Doubles*
<http://xunitpatterns.com/Test%20Double%20Patterns.html>

Automatizált egységteszt keretrendszerek (1)

Egy átfogó lista: *List of unit testing frameworks*

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_unit_testing_frameworks

- C++:

- Catch2 (licenc: *Boost Software License 1.0*)

<https://github.com/catchorg/Catch2>

- GoogleTest (licenc: *BSD 3-Clause License*)

<https://google.github.io/googletest/>

<https://github.com/google/googletest/>

- Qt Test (licenc: nem szabad/GNU LGPLv3/GNU GPLv2)

<https://doc.qt.io/qt-6/qttest-index.html>

Automatizált egységteszt keretrendszerek (2)

- Java:

- JUnit (licenc: *MIT License*) <https://junit.org/junit5/>
<https://github.com/junit-team/junit5>
- TestNG (licenc: *Apache License 2.0*) <https://testng.org/>
<https://github.com/cbeust/testng>

- .NET:

- NUnit (licenc: *MIT License*) <https://nunit.org/>
<https://github.com/nunit/nunit>
- xUnit.net (licenc: *Apache License 2.0*) <https://xunit.net/>
<https://github.com/xunit/xunit>

Automatizált egységteszt keretrendszerek (3)

- Python:

- pytest (licenc: *MIT License*) <https://docs.pytest.org/>
<https://github.com/pytest-dev/pytest>
- unittest (licenc: *Python Software Foundation License*)
<https://docs.python.org/3/library/unittest.html>

- R:

- testthat (licenc: *MIT License*) <https://testthat.r-lib.org/>
<https://github.com/r-lib/testthat/>

- PHP:

- PHPUnit (licenc: *BSD 3-Clause License*) <https://phpunit.de/>
<https://github.com/sebastianbergmann/phpunit>

Automatizált egységteszt keretrendszerek (4)

- JavaScript:

- Cypress (licenc: *MIT License*) <https://www.cypress.io/>
<https://github.com/cypress-io/cypress>
- Jest (licenc: *MIT License*) <https://jestjs.io/>
<https://github.com/facebook/jest>
- Mocha (licenc: *MIT License*) <https://mochajs.org/>
<https://github.com/mochajs/mocha>